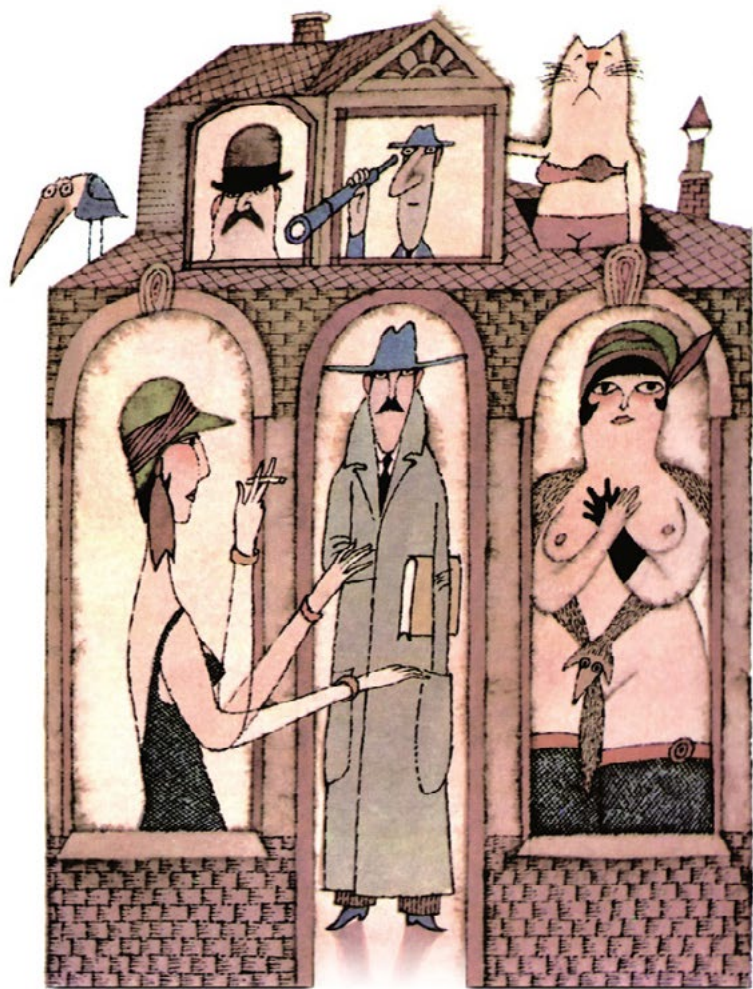

MIROSLAV

HORNÍČEK

JULIUS A ALBERT

Julius a Albert

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

X·Y·Z

NAKLADATELSTVÍ

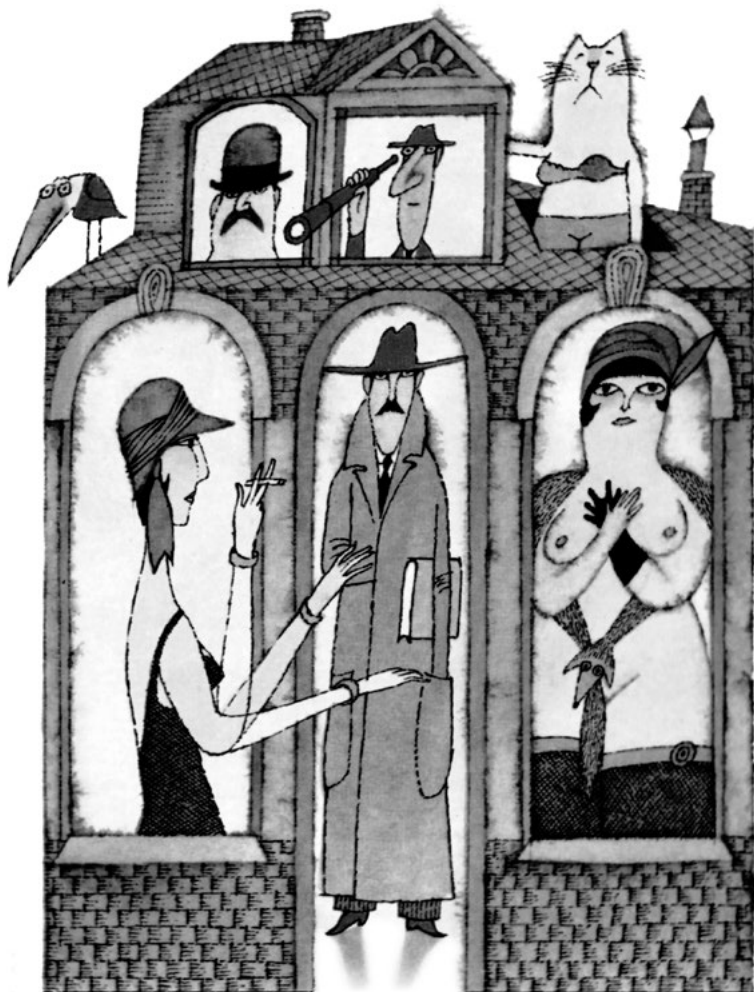
Miroslav Horníček
Julius a Albert – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA** a.s.

MIROSLAV

HORNÍČEK

JULIUS A ALBERT

Helena Málková

Helena Málková

MIROSLAV

HORNÍČEK

JULIUS A ALBERT

• • •

Ve chvíli, kdy Julius překročil práh svého domu, aby zamířil, jako každodenně už po třicet let, směrem k náměstí, vznesla se před ním dlažba. Patnáct žulových kostek vzlétlo před jeho očima, zakroužilo a odlétalo tam, kam měl namířeno také on.

Nebyla to dlažba, byli to holubi.

Patnáct holubů šedivých jako ty kostky a lehčích těchto, zašumělo křídly a letělo ke kostelu, jehož zadní část bylo od sud vidět, včetně výklenku, z nějž pískovcový anděl ukazoval vztaženou pravici k oknům protějšího domu, kde bydlela Karolína Drábková, vykladačka karet.

Julius ještě chvíli setrval u pomýšlení, že jsou to žulové kostky dlažby, a radoval se z toho obrazu. Radoval se z jistoty, že tento obraz by nikdy nenapadl zvěrolékaře Málka ani starostu Kareše, natožpak trafikantku Pecháčkovou. Zvolil si v této chvíli tyto tři, ale mohl pomyslet na kohokoli. Nikdo z jeho spoluobčanů, tím si byl radostně a pyšně jist, by nepřišel na takový příměr. Nikdo.

Postál chvíli, dívaje se za těmi letícími ptáky, a teprve když zmizeli za zdí kostela, vykročil s očima upřenýma na to andělské gesto mířící k oknům jasnovidky Drábkové.

Dříve tomu tak prý nebylo. Našli se mnozí, kteří vyprávěli, že anděl pozdvihl svou pravou ruku teprve před deseti roky, v době, kdy Karolína Drábková oznámila jistému Kamilu Křístkovi, že jeho teta v Holandsku na něj po letech

vzpomněla a počítá s ním jako s dědicem. Křístek nevěřil. Především byl přesvědčen, že nemá žádnou tetu, o žádné dosud nevěděl, a tím méně byl ochoten uvěřit, že taková teta by se nacházela právě v Holandsku.

Ale Karolína Drábková si to ověřila ještě jinak: nahlížejíc do křišťálové koule, opakovala znovu a znovu, že teta tu je. Nikoli tedy „tu“, ale v onom už zmíněném Holandsku. Křístek se zprvu smál, pak se jen usmíval, ale věřit nechtěl a nemohl.

Městečko se tehdy rozdělilo na dva tábory. Jeden holandskou tetu popíral, druhý ji připouštěl.

Julius zůstával stranou; bylo pod jeho důstojnost připojit se ke sporu tak banálnímu.

Teta existovala. Pravda karet, zpečetěná ještě křišťálovým svědectvím jasnovidné koule, byla potvrzena. Bylo tu zřejmě cosi v minulosti Křístkových prarodičů, co zůstalo utajeno, a teta Vilemína, jako plod poskvrněného početí, se už v raném dětství dostala do Holandska. Proč právě tam a za jakých okolností, nebylo známo ani zjistitelné. Na tom ostatně nezáleželo, hlavní bylo, že je. A že na sklonku svého života si uvědomila svá citová pouta ke staré vlasti. Pídila se tedy po informacích, obrátila se na domovské úřady a dopídila se jediného: v Levém Brodu, bylo jí sděleno, žije synovec Kamil. Povoláním úředník, adresa připojena.

Napsala mu tedy dopis, ve kterém se city prolínaly s obnosy, obojí se zdálo nadměrné, dopis, který zasáhl nejen adresáta, ale všechno občanstvo Levého Brodu jako úder. Přišel v době, kdy spor mezi věřícími v Karolínu Drábkovou a jejími odpůrci vrcholil. Nešlo už jenom o to, co sdělila Kamilu Křístkovi, jak prohlašovaly obě strany, šlo o zásadní otázky víry a nevíry, především pak o otázku, zda je to podivuhodná schopnost jejího ducha, anebo výnosné šarlatánství. Teta

Vilemína tedy napsala svému synovci, že hodlá přijet a dožít v rodné zemi, po boku muže, který je synem jejího bratra a stane se jejím jediným dědicem.

Na tento případ si Julius vzpomněl, když se, jako každodenně, zastavil a ujistil, že ruka andělova ukazuje skutečně a přesně na okna Karolíny Drábkové, která tehdy slavila velké vítězství a stala se přes noc proslulou v okresním měřítku.

Ale teta Vilemína se do vlasti nevrátila. Když už bylo všechno dohodnuto, když už měla zakoupen lístek na vlak a zavazadla sbalena, došlo k politováníhodné události: přecházela jistým místem v Amsterdamu, a především pak v tutéž chvíli, kdy tudy projížděl automobil. Tuto neblahou zvěst se Kamil Křístek dozvěděl od jejího notáře, současně s ujištěním, že se tím stává univerzálním dědicem jmění, které v tomto německy psaném dopise bylo vyjádřeno v holandských guldenech a které, zatím jen namátkou odhadnuto v korunách, bylo více než značné.

Zůstává ještě chvíli s pohledem upřeným na anděla, vzpomínal Julius na rozruch, který se tehdy kolem šťastného dědice rozpoutal. Dosud neznámý a přehlížený úředníček špeditérské firmy Mařák a Hůrka se stal rázem středem pozornosti obdivné i závistné. Pro ty, kdo měli dcery, se stal lákavou partií, pro své vážené sousedy sousedem veleváženým, pro některé celky dokonce nadějí. Byl svobodný, byl sám, co by si počal, říkalo se, s tak lehce nabytým jměním? A tak ještě dříve, než obnos byl převeden k nám a u nás do naší měny, byli tu mnozí, kteří už si s ním věděli rady. Kromě privátních nadějí několika rodin tu byla, jak jsme už řekli, i doufání organizovaná, z nichž o první místo soutěžila tělocvičná jednota Sokol a římskokatolická církev. Sokolové potřebovali kolovadla, katolíci nový oltář.

Ještě dnes, jako každodenně, se Julius při této vzpomínce usmál. Tanec kolem zbohatlého Křístka trval tak dlouho, dokud se jmění neznámé tety nerozptýlilo způsobem, o kterém nemohl nic jasného říci ani sám Křístek. Koupil si to i ono, zařídil si mládenecký byt, navštívil Benátky, jež projel na gondolách ve svých třech nových oblecích, a z jeho bytu se začal ozývat gramofon se skladbami Offenbachovými a Lehárovými. Občas si zajel do sídelního města, aby díla těchto svých oblíbených autorů nejen slyšel, ale i viděl. Žil si. A žít si – nebylo a není laciné. A nikdy nebude.

Tak se stalo, že rodičové neprovdaných dcer upřeli pozornost jinam, že místní sokolovna zůstala i nadále bez kolovadel a místní věřící museli i nadále poklekat před starým oltářem.

Jediný, kdo z toho vytěžil, byla Karolína Drábková.

A od té doby, tvrdili někteří, ukazuje ruka andělova k jejím oknům. Jiní obojí popírali: její schopnost uhadovat věci vzdálené a příští i schopnost pískovcové ruky zvednout se o potřebných patnáct centimetrů. Ale spor už pomalu chladl.

Julius pokračoval ve své cestě a vstoupil na náměstí zalité ranním sluncem. Znovu si vzpomněl na tu vzlétající dlažbu a řekl si: Holubi... Něco mezi dlažbou a oblohou, něco, co bytuje v prostoru a cele mu patří. Nedosahují nebe a vzdalují se zemi, nejvlastnějším projevem je jim vzlétání a kroužení; čímž nejlépe vyjádřil jisté příbuzenství s nimi, protože i on, jak si teď říkal a jak sladce doufal, uniká nížinám a míří vzhůru, i když obojí, jak hořce věděl, zatím marně.

Náměstí ožívalo, náměstí v tuto časnou hodinu už žilo svým neměnným způsobem.

Drogista Lumek vynášel tabule se seznamem zboží, který léty měnil, protože v tomto oboru, jak říkal, přicházejí stále věci nové, které je nutno hlásat, zatímco věci staré nemizí,

ale vstoupily již do lidského povědomí a hlásat je stalo se zbytečným.

Také obchodník se zbožím smíšeným a koloniálním Jakob Kotěšovec, se objevil před krámem a dohlížel na uředníka, který sem vlekl soudek sledů a koše s ovocem.

Trafikantka Pecháčková vynesla před krám, jako každodenně, svůj úsměv, Julius ji pozdravil a vybavil si den, kdy pochopil a prohlédl podstatu tohoto úsměvu, nejen jeho živnostenský mechanismus, ale i jeho osobní a trochu tragickou povahu, den, kdy místní pěvecký spolek Chorál podnikl lokálkou výlet, jehož cílem byly zříceniny hradu v okolí a účelem několikeré sborové vystoupení na místech, jež předseda spolku shledal vhodným prostředím pro nacvičené skladby. Vraceli se pak večer, spokojeni, unaveni, rádi a nadšeni krásou přírody, důstojnosti zašlé slávy hradu i půvabem hlasového souzvuku. Skoro všichni ve vlaku usínali. Trafikantka Pecháčková usnula první. Do poslední chvíle se usmívala; usmívala se jako kdykoli a vždycky, nikdy ji nikdo neviděl bez tohoto úsměvu, kterým vítala své zákazníky, se kterým je obsluhovala, kterým je vyprovázela a se kterým, aniž si to uvědomovala, přijímala i některá jejich smutná sdělení.

Julius seděl v tom vlaku proti ní a odpovídal jejímu úsměvu něčím, co považoval nebo vydával za úsměv svůj, nebyl schopen sedět proti ní a neusmívat se, ale současně cítil, že se nemůže usmívat bez důvodu, že důvodem není, nemůže být jen to, že ona se usmívá, a přestával, nechápaje důvody její, jejímu úsměvu rozumět. Něco jiného bylo zastavit se před trafikou, vstoupit, koupit si noviny a odejít. V takové chvíli byl ten její úsměv na místě, byl vítán, dal se, přesněji řečeno, vydržet.

Ale nedal se vydržet teď, kdy vězel v její tváři podoben spíše staré jizvě než projevu skutečné nálady.

Pak zavřela oči, hlava jí poklesla a Julius viděl, že usíná. V té chvíli se ten úsměv začal vytrácet, poprvé, co Pecháčkovou znal, viděl, jak se její tvář mění, jak vlastně stárne, jak z nějaké hlubiny vyplouvá bytost jiná, jen málo jí podobná, příbuzná jakási, vzdálená a nelaskavá.

Pobyla tu patnáct minut a Julius nebyl schopen zavřít oči. Chtělo se mu spát, ale ta odlišnost podob ho mátlá. Díval se do té tváře, kterou znal odjakživa, hledal v ní jako ve stydnoucím popelu nějaký ještě doutnající zbytek její proslulé laskavosti, ale marně. Pak se probouzela; zachvěla se jí víčka, pohnula rukama a v její ještě spící tváři se znovu nořil úsměv. Ano, ještě spala, ale cosi uvnitř, vědomí, že je trafikantkou a že spolu s novinami, kuřivem a dopisními papíry nabízí i svoji ochotu, pohnulo jejími rty a pootevřelo je.

Usmívala se.

Ještě spala a už se zase usmívala. Jako před chvílí, jako každodenně, jako včera, jako před lety.

Co se to asi stalo před těmi lety, že s trpělivostí až nadlidskou vyšila do své tváře ornament tohoto úsměvu?

Také teď se usmívala, v tom ranním letním slunci s úsměvem pokynula Juliovi, který ji minul, s úsměvem sledovala ty, kdo se blížili, s úsměvem je pozorovala, i když šli dál, s úsměvem vzhlížela k věži, kde se leskly číslice hodin, a k obloze, kde kroužily vlaštovky.

Blížil se jasmínový čas.

Julius pokračoval ve své cestě jako každodenně a jako každodenně zpomalil před domem zvěrolékaře Málka, kde v této chvíli vstávala zvěrolékařova žena, zatímco její manžel už byl mimo městečko za některým z nemocných zvířat.

Vstávala a přecházela z pokoje do pokoje.

V protějščí záložně vznikaly spory: Je to, co nese před sebou, její nahé poprsí, anebo polštáře určené k rannímu pro-

větrání? Pět zdejších úředníků se o to přelo denně a jeden z nich přinesl pak dalekohled, aby tuto otázku konečně vyřešili. Jeden po druhém nahlíželi do skel triedru, aby pak ti, kdo hlásali teorii polštářů, přiznali, že jde patrně o její ňadra, a ti, kdo dosud tvrdili, že to ňadra jsou, si přestávali být svým tvrzením jisti.

Spor ustal, ale dalekohled si v kanceláři ponechali. Čas od času někdo povstal od svého stolu a pohlédl jím přes šíří náměstí do oken ženy, o které se shodli, že je *málem* krásná. Ano byla opravdu krásná jakýmsi *málem*, ale každý z nich si toto *málo* kladl do jiných končin jejího provokujícího těla. Jejich trvalý zájem o tuto bytost, a především ono zvědavé nahlížení do jejího ranního soukromí pobouřilo jednu jejich spolupracovnici natolik, že sedla a napsala anonymní varování.

Tak se manželé Málkovi dozvěděli o sporu úřednictva, o jeho indiskrétní činnosti, a především o jeho triedru.

Pisatelka čekala odvetu, zvěrolékařův zásah, skandál. Jediným výsledkem ale bylo, že paní Málková prodloužila své ranní přecházení bytem a že už tudy chodila vždycky bez polštářů.

Tohle všechno Julius nevěděl.

A jestli zpomalil svou chůzi pod jejími okny, bylo to proto, že také on ji shledával *málem* krásnou, ale na rozdíl od ostatních si toto *málo* kladl jinam, a řekněme to rovnou – *mimo* její tělo. Proto mu stačilo zvolnit krok, proto nevhlížel k těm oknům ve snaze zahlédnout ji, třeba jen náhodou a letmo, protože to matoucí a šalebné bylo, jak cítil, mimo ně oba, bylo to v ovzduší, jako tak mnohé a jako skoro všechno v jeho životě.

V těchto místech potkával denně také Růženku. Nerad. Chodila tudy za svými nákupy, živoucí a trochu krutá při-

pomínka jiných dob, živější i krutější o to, že se tu mnohé změnilo, ale i o to, že tu leccos zůstalo.

Například její třeštění očí. Kdysi to mělo svůj půvab, oběma nebylo ještě dvacet a u ní to byl tehdy výraz jakéhosi horoucího nadšení, výraz přetlaku a opojení, které chvílemi a často bezdůvodně sílilo, závrat z náhodně proneseného slova anebo ze slova jakoby záměrně zamlčeného, z nečekaného setkání, ale právě tak ze setkání předem smluveného, a tedy očekávaného.

Dobrá, bývalo to krásné, krásné to mělo zůstat, to znamená zůstat to kdysi a kdesi, v tom pominulém čase, v její tehdejší tváři, ale od té doby uplynulo přes třicet let.

Doufal, že dnes ji nepotká. Doufal tak denně, ale sotva na ni pomyslel, vynořila se z postranní ulice a šla mu vstříc. Chtěl pohlédnout jinam, jinudy vykročit, ale bylo už pozdě. Stála před ním a třeštila oči. Jako kdysi. Jako kdysi, myslel si, a přece jinak, přece už naprosto a hrůzně jinak. Není strašné, říkal si, když žena, stárnouc, ztratí některé své dívčí návyky. Strašné je, když stárnouc si tyto návyky zachová. Tak trochu se bál těch jejích vytřeštěných očí, které kdysi mnoho znamenaly a mnoho slibovaly a které dnes, jak viděl, už neznamena-jí nic a taky už nic, jak doufal, neslibují. Báł se toho třeštění, protože mu neuměl odpovídat ani čelit třeštěním vlastním, tak jako nedovedl odpovídat v onom vlaku úsměvem vlastním na úsměv trafikantky Pecháčkové, báł se těch vytřeštěných očí, kdykoli ji potkal, ale i doma, když proti němu povstaly uprostřed noci a z hloubky nějakého zmateného snu. Došla k němu a podala mu ruku. Bylo to úděsně stejné.

„Tak – co?“

„Nu – to víš...“

„A co zdraví?“

„Ujde to.“

„Už po ránu vedro, co?“

„Mělo by zapršet.“

„To by tedy mělo.“

Jen, všimněme si jednoho, kdo se ptá a kdo odpovídá.

„Tak se měj hezky.“

„Ty taky.“

Znovu si podali ruce a znovu vytřeštila oči.

„Jestlipak víš, Julo, že už brzy rozkvete jasmín?“

„Ano?“

„Nedělej, že to nevíš... To snad přece víš, nebo ne?“

Dva kolemjdoucí muži se ohlédli.

„Jasmín, Julo, vzpomínáš?“

Ti dva se ohlédli podruhé a Julius pocítil chuť popřít nejen to, že jasmín už brzy rozkvete, ale existenci jasmínu vůbec.

„To já vždycky vzpomenu, Julo. Tenkrát... pamatuješ? V notářovic zahradě?“

Ranní náměstí, křik vlaštovek, hlas Růženčin a ti dva zírající. Jinak už nic. A přece: ten vzdálený hukot vody. Julius ho zaslechl a polekal se. Jako vždycky, přestože ten hukot už tak dlouho znal, se trochu polekal.

„Já vím. To víš – člověk stárne..., má jiné starosti.“

„Ty, Julo? Co bych měla říkat já... mám tři děti, Julo!“

Hukot vody. Kéž by ji vzala a odnesla k nepaměti i s dětmi a s mužem, který je něčím u dráhy.

„To víš, Julo, to jsou pak starosti..., ale ty? Ale když rozkvete jasmín, Julo..., rozumíš? Když rozkvete jasmín, to jsem ti docela jiná.“

Hučící voda. Kéž by přehlušila to její blábolení o jasmínu. Věděl, že nepřehluší, znal tuto vodu, která je schopna jen zdůraznit a není ochotna přehlušit, prostá a nechutná voda, poplatná jen svému prostředí, znal tuto *svou* vodu, která mu

nikdy v ničem nepomůže a tak mnohé pokazí, důvěrně ji znal, ale přesto si říkal: kéž by podemlela tyto oči, tyto její vytřeštěné oči.

Tak se rozešli, ti dva zírající tu stáli a jeden z nich se díval za ním, druhý za Růženkou, voda doznívala.

A znovu, tentokrát aby unikl ponižujícímu pocitu z tohoto setkání, si vybavil tu vzlétající dlažbu, těch patnáct žulových kostek mířících ulicí k náměstí. Ničím, myslel si s jakousi hrdostí, by toto nebylo sdělitelné té, která tu shání stravu pro svou čtyřčlennou rodinu, nikomu by to nebylo sdělitelné, všichni jsou tu jediným celkem, hmotou při zemi trvající a při zemi si libující, zatímco on, jak už jednou pocítil, je doma v letu a vznášení. Prošel náměstím a pokračoval úzkou Hradební uličkou ke svému pracovišti – ke knihovně města Levý Brod.

Bylo to stejné jako jindy, jako kdykoli a vždycky, a přece tu bylo něco, co tento den už od počátku odlišovalo od jiných a nad ně pozdvihovalo; jakási malá soukromá závrať, závratné pohlednutí za tou letící dlažbou, závratné vědomí, že on jediný zná i hořké dno jistého úsměvu, zastavení se či zvolnění chůze pod okny paní Málkové, jejíž skutečná krása, jak si dnes naléhavěji než jindy uvědomil, nevězí jen v jejím těle, nejprudší zatím odpor k očím Růženčiným, pro jejichž chvilková třeštění sám kdysi třeštil, znechucení nad její vzpomínkou na notářovu zahradu, věc, která se ho už netýká a neměla by mu být připomínána, narůstající pocit přílivu a hrdé zařazení sama sebe kamsi mimo, kamsi do prostoru nad šedí ulic a pod blankytem oblohy.

Je jiný, je odjinud a míří jinam.

Odjinud?

Pokud šlo o fakta původu a narození, byl zdejší. Narodil se tu a žil tu sám s matkou, když osoba otcova se příliš brzy

vytratila, zastírána matoucím mlčením doma i zmatenými řečmi venku, a po úmrtí matky před tříadvaceti lety si ponechal z jejich bytu v prvním poschodí jen jediný pokoj. Dům byl kdysi zamýšlen i pro něj, pro dobu, kdy také on bude mít svou rodinu, ale pak se stal velkým po odchodu otcově a příliš velkým po úmrtí matky. Julius zůstal sám.

Bylo mu necelých pětadvacet let, a když prohlašoval, že sám už provždy zůstane, nebylo to bráno vážně. Už tehdy byl knihovníkem a toto povolání ve službách obce, a tedy řádně zajištěné, svobodný stav, byt – a vlastně dům – zděděný po matce a jistá ušlechtilost tváře i pohybů, další matčin odkaz, to všechno ho posouvalo do středu společenské pozornosti, tak jako o mnoho let později Kamila Křístka jeho guldenové dědictví.

Ale sám zůstal.

Rodným domem pronikli cizí lidé, rodily se tu děti, kdosi tu zemřel, on sám byl tichým a shovívavým domácím pánem, který, kdykoli to bylo třeba, dovedl svým nájemníkům počkat, trpělivě přehlížel občasné nepokoje nebo výstřelky, a tak se tu střídaly rodiny i manželské dvojice, aniž by někomu někdy bránil v odchodu, aniž by někoho z nich blíže poznal. Po celé dny, měsíce a roky bral do rukou knihy, aby je podával jiným, večer co večer bral do rukou knihy, aby je sám četl.

Jeho nájemníci procházející pavlačí ho vídali, jak sedí ve svém pokoji nad knihou nebo nad lístky kartotéky, když si část práce přinesl domů, a je nutno říci, že ho vídali často; tento starý dům, zakoupený kdysi jeho prarodiči, jak jsme již řekli, pro jedinou rodinu, měl na konci pavlače jediný záchod, což kdysi stačilo, ale dnes vedlo k tomu, že tato pavlač byla průchozím místem pro nájemníky pěti bytů.

Ale teď je ráno a Julius prochází Hradební ulici jakoby nadnášen čistou silou tohoto jitra a zapomínaje už na ono setkání i na jasmíny tak trochu poskvrněné jistou vzpomínkou, zapomínaje už na vpád té vody, a poslední, co viděl, když se ještě jednou ohlédl, byly vzdalující se Růženčiny nohy. Toto vzdalování, pomyslel si, jsem už kdysi viděl. Kolik to je let? A nejen viděl, oplakal, když tyto nohy, štíhlejší než dnes, mu odcházely cestou mezi pokosenými loukami, pod nebem hrozícím bouřkou.

Kolik je to let?

Nepočítat.

Hradební ulice byla v tuto chvíli dělena stínem na dvě skoro stejné poloviny a Julius šel jejím středem, pohlížeje chvílemi do modrého šera na žlutých domcích vlevo, chvílemi na žlutý jas na modrých domcích vpravo. Zastavil se. Poprvé byl zaujat tímto zjištěním a vlastně objevem, průhledem do té dvoubarevné šalby, do toho poeticky optického klamu, nezastavil se, byl, řekněme, zastaven svou vlastní jistotou, že je nejen první, ale i jediný, kdo si toho kdy uměl povšimnout a kdo by měl z toho vyvodit i cosi jako důsledky. Stál uprostřed ulice, která se zdála liduprázdná, sečítal zásahy, kterých byl po celou dnešní cestu vyvoleným terčem, a připadal si jako někdo, kdo někam na dlouho odjíždí, nebo jako někdo, kdo se po dlouhé době vrací, všechno před ním odhazovalo povrch a nabízelo skryté významy, byl jako před počítím čehosi a čekal jen na nějaké výrazné a zřetelné znamení, které by k tomu dalo konečný pokyn.

Vyvodit důsledky.

Blížil se svému padesátému roku a tento pocit neprožíval poprvé. Od doby, kdy v pokoji, který byl kdysi jedním z pokojů jejich, později a patrně už provždy jediným jeho, napsal své první dva verše, vracíval se tento stav blaženého vytržení

pod vlivem nejrůznějších popudů vnějších i vnitřních. Je to tedy zase totéž? Je to tedy zas jen a jen totéž? Chvilce oslnění, které pomine? Stál v uličce, kterou už léta procházel, stál na jakémsi pomezí, a nebylo to jen ono náhodné pomezí slunce a stínu, které se ostatně každým okamžikem měnilo, a tak se také stalo, že po chvíli, kdy sluneční stín půlil ulici i jeho tvář, ocitl se během necelé minuty na straně sluneční.

Byl snad toto popud a pokyn, na který čekal?

Snad, řekl si, snad rád všeho, jemuž podléhá pohyb země i pohyby lidí, ten nepostižitelný řád, který určuje čas pohrom i čas milování, čas mrazů i čas jasmínu, který světlem posouvá tmou a tmou světlo, řád, v jehož soukolí zahlédla Karolína Drábková tetičku – i když vlastně nevlastní – Kamila Křístka a v jehož neúprosném spěchu kdosi ještě dnes nahlíží svýma vytřeštěnýma očima do cizí zahrady, řád, který nedovoluje žule vzlétnout, ale dovoluje člověku ten žulový vzlet vidět a snad i sdělit, tento odvěký řád pohnul v té pravé chvíli mezi stínu a uvedl ho do laskavějších oblastí svého hájemství.

Ulice se zdála liduprázdná.

Ale v okně nad stojícím a žasnoucím knihovníkem stál hodinář Míšek, nehybný jako ten dole a stejnou měrou žasnoucí. Znal ho, vídal ho denně, sám někdy zašel do knihovny a požádal o jakoukoli knihu, která by pojednávala o věcech tajemných a rozumem nepostižitelných, o věcech vymykajících se lidskému chápání, taková byla záliba člověka, který se jinak obíral kolečky do sebe přesně zapadajícími a pravidelným odbíjením naprosté přesnosti, ale dnes poprvé Julia spatřil stojícího uprostřed ulice, patrně bez důvodu, určitě bez důvodu, a bylo mu při tom pohledu, jako by se zastavilo něco v soukolí samotného času, jako by hodiny odbíjející šestou skončily už po třetím úderu.

Julius již zase vykročil, ale hodinář Míšek se očima vracel k místu, kde předtím stál, kde z důvodů tajemných a rozumem nepostižitelných postál plně dvě minuty.

Ten zatím došel do knihovny, odemkl, jako každodenně, všechny tři její místnosti a usedl v zadní, nejmenší, která byla jeho pracovnou a odkud bylo vidět na zahrady za městem, z nichž největší, kdysi nejkrásnější a dneska nejzanedbanější, byla zahrada notářova. Vzal do ruky knihu, ale neotevřel ji. Nevěděl, jaká je to kniha, a nevěděl, proč ji drží. Slyšel jen, jak za ním přichází uklízečka Boženka, jak si chystá kbelík, hadr a smeták a jak zapaluje plynový hořák, aby mu uvařila kávu.

Blížil se čas, kdy rozkvetou jasmíny, ale především hodina, kdy knihovna se otevírá veřejnosti.

Vstal tedy, odemkl hlavní vchod, vypil kávu a nachystal se ke své letité činnosti, která spočívala v tom, že od zákazníků bral lístky s čísly jimi vybraných svazků, aby pak svazky vyhledal a předal, či aby od nich přebíral a na správná místa opět řadil knihy přečtené. A když ne přečtené, myslíval si s jakýmsi smutným vděkem, tak aspoň vrácené.

Ale nikdo nepřicházel.

Byl jeden ze slabších dnů, jedno z období, kdy městečko nechte. Chodil tedy místnostmi a pohlížel, usmívaje se, na řady knih, z nichž některé byly ohmatány tisícerýma rukama, jiné i po letech panensky netknuté, a ptal se sám sebe, jestli ten přehnaný zájem i naprostý nezájem se dostavují právem, jestli některé knihy – a někteří lidé – nepřitahují pozornost prostředky nekalými a jenom vnějšími a jestli ty druhé – a ti druzí – neobsahují a nenabízejí – i když marně – daleko více. Znovu si vzpomněl na setrvalý úsměv ženy, která žije, vždycky žila sama, a na hříšné bujení jiné, která k sobě vábí oči mnohých; už od rána nahlížel dnes odjinud

a jinam, i teď, kdy ho poprvé napadaly ty souvislosti mezi osudy svazků a osudy lidí a znovu si vzpomněl na to šalebné prodlení na hranici světla a stínu, kdy podobně jako hodi-
nář Míšek pocítil opojení a závrať z věcí rozumu unikajících, i teď tedy si byl jist, že on, který tak hořce náleží podlaže, dlažbě i hlíně, je něčím předurčen jinam a výš.

A že ta slavná chvíle je jen a jen v jeho moci.

Kdyby městečko tušilo, že knihovník Julius se k něčemu odhodlává, propadlo by patrně panice. Ale zatím tu byl jen jediný, kdo zahlédl věc pravidlům se vymykající, a to byl hodi-
nář, který pak po celý den myslel na to jeho zastavení se a prodlení. Zatím.

K večeru přibylo další užaslé a tápající svědectví, když knihovník Julius vstoupil do obchodu zbožím smíšeným a koloniálním a požádal jeho majitele Jakuba Kotěšovce o láhev vína. Chodil sem ovšem denně, ale denně kupoval dvě láhve mléka, střídaje sladké s kyselým – pokud mluvíme o nápo-
jích. Nejsilnější, který tu kdy koupil, bylo před osmi roky čer-
né pivo, což tehdy zdůvodnil okolnostmi zdravotními a skoro jako lékařský předpis, ale dnes si poprvé vyžádal láhev vína. Jakub Kotěšovec byl obchodník natolik úslužný, že mu vyho-
věl, ale natolik zvědavý, že se zeptal po příčině tohoto náku-
pu a současně se za svou zvědavost omluvil, dokládaje to tím, že jako obchodník by měl předpokládat a znát potřeby svých
zákazníků a že právě tuto potřebu a v tomto případě nepřed-
pokládal.

„Za ta léta, pane knihovníku, co vás obsluhuji, je to po-
prvé. Nebo se mýlím?“

„Ne. Totiž – chci říci, že se nemýlíte. Je to poprvé.“

„Nu...“, řekl obchodník, čekaje na nějaké vysvětlující sdělení, „... jsou takové chvíle, že? Prostě je někdy vhodné nebo nutné něco oslavit..., co?“

„Tak,“ řekl Julius, „to je to pravé slovo. Oslavit.“

A odešel, odnášeje si láhev rýnského ryzlinku zabalenou v růžovém papíru. Kotěšovec mu otevřel dveře a vyšel dokonce za ním.

Hodinář Míšek sice shledal onu ranní příhodu podivnou, ale ne natolik, aby ji někde vyprávěl. Zmínil se o tom při večeri své ženě, ale ona to nějak přeslechla a on sám při tom vyprávění shledal, že něco podstatného se mu vytratilo a že vlastně neví, proč to říká.

Také Jakub Kotěšovec promluvil jen doma o tom nezvyklém nákupu městského knihovníka, a protože rodina Míškova patřila do jiné společenské vrstvy než rodina Kotěšovcova, nespojila se ta dvě svědectví a každé samo o sobě zaniklo.

Zatím.

Ještě daleko byla doba, kdy k takovému spojení, propojení a spojenectví nejrůznějších svědectví došlo a kdy městečko jako celek začalo s rozhořčením chápat to, co už dnes a s radostí chápal Julius: že je odjinud, jiný a jinam že má namířeno.

Ano, kdyby byli levobrodští vytušili, že jejich knihovník pojal cosi jako úmysl, byli by zneklidněni a poděšení, vzpomínající na některé jeho úmysly minulé, a hlavně na jejich neblahá uskutečnění.

Naposled to bylo před dvěma roky.

Začalo to o rok dříve; napřed se všechno pohybovalo v bezpečné poloze porad a plánů, ale pak, kdy nastávalo uskutečňování, se mnohé stávalo něčím jiným, mnohdy nejen nepodobným původnímu záměru, ale někdy dokonce i jeho opakem. Chystalo se tisícileté výročí zavraždění knížete Václava ve Staré Boleslavi, samozřejmě že v celostátním měřítku, přičemž se ke spolupráci chystaly kruhy světské i církevní, každý z nich ze svých důvodů a svými způsoby. Ze sídelního města došla zpráva, že v rámci tohoto milénia bu-

dou raženy zvláštní svatováclavské dukáty a že oficiální scéna uvede oficiální drama, kde v prudké kolizi nastoupí proti sobě svatost jednoho a krutost druhého bratra.

Levý Brod přece nemohl a rozhodně nechtěl zůstat pozadu, a tak i tady začaly porady, kde se setkávali učitelé, profesori, faráři i náčelníci Sokola a kam byl jednou přizván i místní knihovník. Pěvecký spolek Chorál byl pověřen uspořádáním koncertu a při té příležitosti se ukázalo, že mnozí, dokonce i mezi členy tohoto sboru, jsou jaksi nejednotni ve výkladu jeho jména. Někteří je odvozovali z chorálu svatováclavského a druzí z chorálu husitského. O to však nejde, zdůraznil starosta Kareš, zvláště ne teď, kdy je nutno sjednotit všechny složky a síly v rámci důstojné oslavy. Sokolové pak nabídli veřejné cvičení a profesor Dibelka, který vyučoval na zdejším gymnáziu dějepis, předložil návrh na cyklus přednášek, kde by postupně a podrobně rozebral a osvětlil dobu před Václavem, dobu jeho i dobu po něm.

Tento návrh byl brán s jistou a rostoucí nedůvěrou, protože o profesoru Dibelkovi bylo známo, že je ateista a že se už několikrát vyjádřil dosti skepticky o činech tohoto panovníka, a to nejen mezi svými přáteli ve vinárně Jadran, ale i před svými žáky. V jeho pojetí bývalo ubíráno svatosti na jedné a krutosti na druhé straně a příběh až dosud legendárně prostý a jasný se stával zapeklitou záležitostí, kdy člověk nevěděl, komu se vlastně kořit a koho nenávidět.

On zase odmítal veřejné cvičení. Mluvil o tom, že lze etymologicky dokázat původní název slova „prostný“, které prý kdysi bylo synonymem slova „hloupý“, což prý znovu, i když jinak, dokazují prostná cvičení, kde jakési, jak se vyjádřil, individuální a nekvalitní minimum pohybové se stává jakousi kvalitou jen proto, že totéž provádí mnoho lidí součas-

ně, přičemž, jak jízlivě dodal, minimum zůstává minimem a kvalita je to pouze zdánlivá.

Po těchto slovech chtěli zástupci Sokola odejít, ale starosta Kareš a továrník Krečmar je zadrželi. Starosta se zatím zdržoval vlastních návrhů a továrník Krečmar byl ochoten finančně zajistit cokoli, co by, jak prohlásil, posloužilo věci národa i víry. Navrhoval dokonce vylepšení slavnostní mše přizváním nějakého vynikajícího pěvce, jehož výkon by osobně honoroval, s jedinou nepatrnou podmínkou: aby v tištěném programu slavností byla reklama na jeho perleťové knoflíky a aby při kázání padla zmínka o jeho osobní účasti na celém podniku.

„Takže to máme vlastně podmínky dvě,“ řekl učitel Růžička. „A nechtěl byste taky, aby místo křížové cesty byly v té době vystaveny vzorky vašich proslulých výrobků?“

Továrník Krečmar neuznal za vhodné odpovídat a poradě hrozil rozpad. Pak se ujal slova starosta Kareš a znovu apeloval na všechny, aby pochopili význam i povahu události, znovu mluvil o sjednocení návrhů i snah, žádal je, aby nedrobili společnou účast na dílčí projevy skupin a naopak, aby hledali cosi jako soulad a harmonii, která by důstojně a plně vyjádřila dosud živou tradici svatováclavskou.

Učitel Růžička, ostatně známý svými radikálními sklony, se znovu ozval: „Živou? A v čem? Neměli bychom ji tak trochu přiživit třeba dalším vyvážením volů do ciziny?“

Po této větě chtěli odejít představitelé církve, starosta dokonce vstal, aby je vrátil, a továrník Krečmar řekl: „A tito lidé mají v rukou naše děti!“

„Pokud jde o vaše děti,“ řekl učitel Růžička, „tak tedy obě, pane továrníku, jsou velice slabé v gramatice. Počítat je jistě naučíte sám, ale určité jemnosti českého pravopisu jim zůstanou už asi provždy utajeny.“

„To sem snad nepatří, pane učiteli,“ vykřikl továrník. „Tohle si vyříkáme jindy a jinde. A v přítomnosti zemského pana inspektora.“

Starosta už chtěl opět zasáhnout, ale povšiml si zdvižené ruky na konci stolu. Patřila zdejšímu knihovníkovi. Ještě po dvou letech si starosta Kareš říkával, že měl tu ruku raději přehlédnout.

„Prosím,“ řekl, „slovo má náš pan knihovník.“

Julius se vrátil k jeho slovům o společné účasti i nevhodném prosazování dílčích zájmů a podal návrh, který tehdy všechny zaujal a některé okouzlit.

„Spojíme se a vytvoříme dílo, na němž by byly účastny všechny složky. Každá pak tím, co nejlépe dovede. Samozřejmě, že nelze spojit mši svatou se cvičením na hrazdě, ale proč by nemohla být dopolední slavná mše a večer pak hra o životě tohoto našeho mladého panovníka, kde by vystoupili cvičenci Sokola i pěvci Chorálu?“

„A kde tu hru vezmeme?“ zeptal se starosta.

A Julius řekl: „Já tu hru napíšu.“

Kolem stolu zašuměly hlasy a Julius pokračoval: „Oslavy mají být za rok. Dejte mi půl roku na sepsání hry a půl roku na její nacvičení. Myslím, že bychom byli první a jediní, kdo takto, vlastními prostředky a silami, oslaví toto významné výročí uměleckým dílem, pokud ovšem nepočítáme scény oficiální, a tedy profesionální.“

První promluvil továrník Krečmar, který nejenže Juliův návrh pochválil, ale nabídl se, že hmotně podloží celou inscenaci, přičemž dodal, že značnou a možná i hlavní roli by mohla sehrát jeho žena, která kdysi původně chtěla jít na dramatickou konzervatoř.

Profesor Dibelka poznamenal, že hlavní rolí by měl být sám kníže Václav.

„A ten,“ dodal učitel Růžička, „se od vaší paní, pane továrníku, lišil nejen věkem a rozměry, ale především pohlavím.“

Továrník se ovládl a s úsměvem odpověděl, že oba pánové mají pravdu a že by měli ponechat na laskavém uvážení autora, zda v této hře nějaká ženská role bude.

Julius k tomu dodal, že ženské role tam budou a on že zase nechá na laskavém uvážení pana továrníka, jestli jeho paní bude chtít hrát Drahomíru, Václavovu matku, anebo Ludmilu, jeho babičku.

Starosta pak schůzi uzavřel, když předtím bylo jednohlasně schváleno, že městský knihovník sepíše za půl roku hru a za dalšího půl roku provede její jevištní realizaci.

S tím se rozešli.

Rok je dost dlouhá doba, ale délka každé doby je závislá především na tom, co se má v té době udělat a co se v té době dělá. Kdykoli vzpomene Julius na tento rok, neví, která jeho polovina byla horší. Když se blížil závěr té první, neměl napsáno nic. Vysedával nad papírem, snažil se najít v knihách cosi jako historické prameny, přečetl za tím účelem i některé klasické hry, aby si osvojil stavbu tohoto žánru, byl navzdory tomu však bezradný, ale občasné levobrodění ho míjeli s úctou. Nejen na ulici, ale i doma, když kolem jeho okna kráčeli za svými potřebami.

Psal.

Psal a napsané zase ničil, protože nic tu nesouviselo s ničím, jednotlivé věty trčely ve vzduchoprázdnu, buď nebyl, kdo by na ně odpovídal, nebo tu byl, a neměl co odpovídat. Knížeti samotnému hrozil další mučednický skon, hroznější než ten před tisíci roky, kdosi ukrutnější než jeho bratr Boleoslav tu proti němu povstal a Julius vídal někdy uprostřed noci sám sebe, jak prchá, jak končí s rukou na kruhu chrá-

mových dveří a jak je to dostižen továrníkem Krečmarem s mečem v ruce a jeho chotí v kostýmu Drahomíry.

„Jsem Hněvsa,“ volá továrník, „a musím vás zabít. Dělán to, věřte mi, nerad, ale mám to v roli.“

„Nemáte,“ volá spící Julius s kruhem v ruce. „Má hra končí jinak!“

„A jak?“

„Místo hřiven stříbra jsem nabídl vaše perleťové knoflíky. Vzali to. Bude to, pane továrníku, výnosný obchod pro nás oba.“

Paní Krečmarová v kostýmu Drahomíry začíná zpívat, Julius nemá už sílu vysvětlit jí, že árie Libuše sem nepatří, a probouzí se propocen.

Má ještě měsíc.

V tomto měsíci, asi uprostřed, je pozván na zasedání rady pro přípravu důstojných oslav milénia, aby tu něco řekl o své hře či aby z ní přečetl ukázkou. Kruh chrámových dveří v dlani a hrot meče mezi lopatkami usedl ke stolu, kde byli stejní činitelé jako tehdy. A tady pochopil to, co jiní autoři znají i bez této zkušenosti, že nejlepší inspirací je pevný termín a že Múza nelíbá na čelo, ale klade meč k zádům. Pod přímým nátlakem jejich čekajících očí si vymyslel něco, nač ještě před pěti minutami nepomyslel a co teď znělo jako dlouho chystaná, důkladně promyšlená a důsledně domyšlená koncepce.

„Vážení pánové..., za tento půlrok intenzivní tvůrčí práce jsem pochopil něco, co by se mělo učit na vysokých školách. Ze studijních důvodů jsem přečetl četná historická dramata Shakespearova i Schillerova a mohu kdykoliv každému dokázat, že všechna jejich síla je v tom, že ignorují historii. Je sice pravda, že některé jejich postavy žily – například Richard Třetí, Jindřich Pátý nebo Panna Orleánská, ale obraz,

který o nich vytvořili jejich autoři, nemá skoro nic společného s jejich skutečnými životy. Pročetl jsem nejen tato drama, ale brodil se i materiály historickými. (Ve skutečnosti nic nepročel a ničím se nebrodil, ale nouze učí nejen housti, ale i mluvit.) Samozřejmě, že je možné zacházet se skutečnostmi tak starými s jistou tvůrčí nedbalostí, ale něco jiného jsou faktické okolnosti našeho knížete, které jsou nejen obecně známy, ale i ctěny a milovány. A věřte mi, že všechny věty, které jsem mu vložil do úst – a střídal jsem prózu s blankversem –, zněly poněkud falešně. Shakespeare se mohl tak trochu vylhat – těch jejich králů bylo mnoho a málokdo už přesně ví, co který z nich založil nebo spáchal, ale u nás? A právě v tomto případě, Václavové? Každé dítě zná jeho činy i osudy, ví, jak tomu bylo ve Staré Boleslavi i jinde, zná dopodrobna jeho utkání se zlickým vévodou Radislavem, kde?“ Julius položil tuto řečnickou otázku tak naléhavě, že kolem stolu zavládla jakási tichá a dobře skrývaná panika – nikomu z přítomných už neříkalo nic to jméno zlického vévody, natož aby znali místo jejich utkání. „U Žitoměře, pánové, jak jistě víte. Ano, u Žitoměře – aby zabránil obecnému prolévání krve, vyzval Václav Radislava k osobnímu souboji. A jistě také víte, že Radislav spatřil nad koněm Václavovým anděla a vzdal se. Tyto věci, od útlého dětství nám vštěpované, známe, ale kdo ví, jak tomu ve skutečnosti bylo s onou francouzskou dívkou, která osvobodila Orleans a korunovala krále? I mezi Francouzi jsou různá pojmání této dívky, ale u nás víme všichni své. A tak si dovoluji navrhnout, aby ono představení, kterým mají oslavy v našem městě vrcholit, bylo řadou oživlých, a tedy němých obrazů, kde by cvičenci Sokola, paní továrníková Krečmarová – a dovoluji si navrhnout i paní Helenu Málkovou, choť našeho zvěrolékaře –, pěvecký spolek Chorál a několik dalších vybraných jedinců

předvedli některé vrcholné výjevy ze života našeho knížete a světce. Rozumějte mi prosím: to vše bez jediného slova, obrazy by se zvolna nořily ze tmy, ve tmě by opět mizely a mezi nimi by zněl sborový zpěv. Dovoluji si tvrdit, že tato podívaná by neprošla naším jevištěm jen jedenkrát, ale že by se mohla stát základem každoroční tradice, za kterou by sem lidé zajížděli zdaleka. I z ciziny, pánové. I z ciziny!“

Kolem stolu bylo ticho. Nikdo v té chvíli nepomyslel na to, jak se obrazy budou nořit a zapadat, když světelné vybavení zdejšího jeviště to prostě nedovolí, nikdo se nezeptal, odkud že bude znít sborový zpěv, když za jevištěm není místo, a kam se všichni ti účinkující vejdou, když v jediné šatně, která v zákulisí je, může deset lidí vytvořit nával, a tak se celý ten knihovníkův sen může a má uskutečnit. Byla to taková chvíle, kdy horoucí vidina obestře kdekoho a zbaví soudnosti všechny.

Žasli.

A nejvíce žasl sám Julius, který tu naslouchal sám sobě, nevěděl, kde se vzaly věty již vyslovené a jaká bude ta příští, jako by kdosi v něm a z něj tu promlouval, on sám, tím si byl jist, nic z toho nevymyslel a teď tu sedí podoběn tlumočnicku, který sděluje cizí věty cizím lidem a je připraven i komusi tlumočit jejich odpověď.

Byla kladná.

Byla kladná i ze strany činitelů církevních, kteří si vlastně oddechli, protože až dodneška si neuměli představit jediného mladíka z Levého Brodu, který by měl mluvit ústy svatého Václava, a nechtěli si představit, že by tento světec mluvil ústy jeho. Obraz doprovázený sborovým zpěvem, mysleli si, nemůže nic pokazit.

Starosta objednal několik lahví vína a všichni se rozhořili o chystaném večeru se zájmem, který Julia chvílemi

zaskakoval a mátl. Znovu a znovu se vyptávali, které že to budou okamžiky světcova života a zda tam bude i onen proslulý souboj Václava s tím... s tím...

„Se zlickým vévodou Radislavem, Ano. I ten tam samozřejmě bude.“

„A to, prosím, i s tím andělem?“

„Samozřejmě i s andělem.“

„Tady ovšem narazíme na určitou potíž,“ prohlásil náhle profesor Dibelka.

Ostatní na něj pohlédli, ale nikdo se nezeptal, jakou potíž má na mysli.

On tedy pokračoval sám: „Minule tady pan učitel Růžička vtipně poznamenal, že paní továrníková by sotva mohla hrát hlavní roli... stran věku, rozměru a pohlaví. Pokud jde o tento poslední faktor, kdo bude dělat anděla?“

Julius se shovívavě usmál: „Někdo krásný, pane profesore.“

A profesor Dibelka se ptal dále: „Krásný? Anebo – krásná?“

„Záleží na tom?“

„Velice. Tady pan děkan vám jistě potvrdí, že tato otázka zajímala i církevní koncily. Poradte nám, pane děkane – jakého pohlaví jsou andělé?“

Děkan zavrtěl hlavou: „Žádného, pane profesore. Anděl, nemající těla, nemohou ani v tomto směru být řazeni mezi lidské bytosti.“

„Dobrá. Ani bych jim to nepřál, pane děkane, ale když už tedy má lidská bytost představovat na jevišti anděla – má to být muž, nebo žena?“

„Myslím,“ odpověděl děkan, „že na tom opravdu nezáleží. Důležité je to, co tady řekl pan knihovník. Měla by to být bytost krásná, a krásu, pane profesore, najdete mezi muži i mezi ženami. Ale já sám bych se přimlouval, aby autor při volbě představitele nebo představitelky nemyslel pouze na

krásku vnější. Krása, pane knihovníku, skutečná krása je podmíněna čistotou mravní.“

„Takže,“ prohlásil náhle učitel Růžička, „takže to bude přece jen bez anděla.“

Julius a všichni jako by přeslechli jeho poznámku, zdvihli znovu sklenky k připitku, ale nikdo se té jeho větě, která se dotýkala mravnosti všech, neusmál.

A Julius pak řekl: „I toto, budete se divit, mám už v této chvíli dořešeno. Bude to mladý muž v dlouhé, světlé paruce, tedy něco *mezi* oběma pohlavími. Pokusím se, pane děkane, při volbě představitele vyhovět i vašemu požadavku. Plně s vámi souhlasím.“

Profesor Dibelka se obrátil na svého kolegu, učitele Růžičku, a zašeptal: „To znamená, že anděla bude muset hrát on sám.“

Znovu si připili, znovu se rozhovořili. Vypadalo to slibně a nikoho ani nenapadlo, že by cokoli mohlo ohrozit tuto akci, která vstupovala tím dnem do své druhé části.

Jeviště sokolské tělocvičny se třikrát týdně plnilo účastníky živých obrazů, o kterých toho věděl každý málo a Julius sám snad nejméně. Upadl do jakési apatie, kterou si někteří vykládali jako tvůrčí ponor a jiní jako naprostý cynismus. Nechával si nastupovat cvičence i cvičenky, vybíral si z předvedených sestav prvky, které by se mohly k něčemu hodit, nechával si zpívat jednotlivě sborové skladby, aby určil, která a kde bude použita, tápal ve svých představách, které, nejasné od začátku, ztrácely, jak plynul čas, své obrysy, a svůj smysl tam, kde narážely na skutečnost těl a hlasů.

Chodívaly sem i dámy. Paní továrníková, která tu několikrát připomněla svůj někdejší sen studovat dramatickou školu a vždycky znovu potvrdila, jak správné bylo, že ji nestudovala, a paní zvěrolékařová Málková, která tyto úmysly

nikdy neměla, ale která plnila to malé jevišátko svým přebujelým ženstvím jako masožravá rostlina příliš malou vitrínu, chodívaly sem dcerušky rodin, kde rodičové brali tyto pokusy nejen jako dar vznešené akci, ale i jako šanci najít některým zajištěným existencím i vhodné zajištění citové a rodinné. Pan knihovník, nyní ve funkci režiséra, je žádal, aby něco přednesly, aby odněkud někam přešly, aby bolestně zaštkaly. Přednášely, přecházely, štkaly. Nebyl už schopen rozeznat hrůzné od méně hrůzného, věděl jen, že nic z toho nemůže a nebude potřebovat, a byly okamžiky, kdy měl naprosto přesné vidění dne, kdy bude na náměstí svými spoluobčany lynčován.

Továrník Krečmar žádal rozpočet a byl připraven odejet do hlavního města, aby opatřil kostýmy a aby ty nejlepší, to jest kostým knížete a své ženy, dal ušít. Naléhala taky otázka dekorací a profesor Dibelka dal vyhlásit na gymnáziu výtvarnou soutěž. Městečko žilo těmi přípravami, ale nikdo nic přesného nevěděl, Julius zatím tajil, kdo bude hrát Václava, kdo Boleslava, kdo Drahomíru a kdo Ludmilu, ne proto, že by to tajit chtěl, ale proto, že to sám nevěděl a že kdesi v pozadí jeho unavené hlavy vzezela a rostla lhostejnost nejen k osudu tohoto večera, ale k osudu knížete i k osudu vlastnímu. Jeden se podobal druhému, každý každému, osud jako osud, se všemi to vypadalo zle.

Není dobré vzpomínat na období příprav a zkoušek, ale zapomenout nelze a některé jejich účastníky ještě dnes, po dvou letech, přepadají úzkostné sny, že je to tu zas a znovu, že jsou nuceni prodat se zpívajícím davem na jeviště, že nevědí a nikdo jim neřekne, zda tam vůbec být mají, a když už se tam proderou, že nevědí, co tam, že se srážejí jedni s druhými, nastupující s odcházejícími, že sám kníže, představovaný posléze lékařským praktikantem